

Historia dla klasy I szkoły ponadpodstawowej – koncepcja treści
Zakres rozszerzony 90h

Lekcja	Tytuł rozdziału/tytuł lekcji	Liczba godzin	Najważniejsze treści	Odniesienia do punktów podstawy programowej
Nr				
Wstęp	Zrozumieć przeszłość	1	<ul style="list-style-type: none"> • cele badania i nauczania historii • znaczenie historii • klasyfikacja źródeł historycznych • epoki – podział i prosta charakterystyka • nauki pomocnicze historii 	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje podstawowe pojęcia (prehistoria, historia, historiografia, źródło historyczne) • rozpoznaje rodzaje źródeł historycznych; • przedstawia periodyzację dziejów powszechnych i ojczystych; • charakteryzuje nauki pomocnicze historii; • wyjaśnia zasady krytycznej analizy i interpretacji różnych rodzajów źródeł historycznych;
(9)	ROZDZIAŁ I: PIERWSZE CYWILIZACJE			
1	Początki historii człowieka	1	<ul style="list-style-type: none"> • zarys antropogenezy • chronologia pradziejów • człowiek w paleolicie • rewolucja neolityczna 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia zagadnienia rewolucji neolitycznej; • charakteryzuje pradzieje ludzkości z podziałem na epoki;
2	Narodziny cywilizacji	1	<ul style="list-style-type: none"> • znaczenie wielkich rzek dla rozwoju cywilizacji i powstania pierwszych państw • ustrój polityczny państw-miast sumeryjskich • znaczenie wynaleźenia pisma • osiągnięcia Sumerów • współczesne dziedzictwo kultur Sumeru i innych najdawniejszych kultur Mezopotamii 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje uwarunkowania geograficzne rozwoju cywilizacji na Bliskim i Dalekim Wschodzie; • charakteryzuje organizację państw i strukturę społeczeństw w cywilizacjach starożytnego Bliskiego Wschodu; • rozpoznaje najważniejsze osiągnięcia kulturowe starożytnych cywilizacji Bliskiego i Dalekiego Wschodu;
3	Babilonia i Asyria	1	<ul style="list-style-type: none"> • ukształtowanie się pierwszych imperiów • najważniejsze kultury Babilonia, Asyria i Persji • wierzenia ludów Mezopotamii • Kodeks Hammurabiego jako jeden z najstarszych zabytków prawodawstwa • nauka sztuka i wierzenia starożytnej Mezopotamii 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje uwarunkowania geograficzne rozwoju cywilizacji na Bliskim i Dalekim Wschodzie; • charakteryzuje organizację państw i strukturę społeczeństw w cywilizacjach starożytnego Bliskiego Wschodu; • rozpoznaje najważniejsze osiągnięcia kulturowe starożytnych cywilizacji Bliskiego i Dalekiego Wschodu; • charakteryzuje wierzenia ludów tworzących cywilizacje

				<p>starożytnego Bliskiego i Dalekiego Wschodu, z uwzględnieniem judaizmu;</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównuje systemy prawne i etyczne cywilizacji starożytnego Bliskiego i Dalekiego Wschodu.
4	W państwie faraonów	1	<ul style="list-style-type: none"> • dzieje polityczne z podstawową periodyzacją dziejów Egiptu • ustrój polityczny państwa faraonów • struktura społeczeństwa starożytnego Egiptu • współczesne dziedzictwo cywilizacji Egiptu 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje uwarunkowania geograficzne rozwoju cywilizacji na Bliskim i Dalekim Wschodzie; • charakteryzuje organizację państw i strukturę społeczeństw w cywilizacjach starożytnego Bliskiego Wschodu; • rozpoznaje najważniejsze osiągnięcia kulturowe starożytnych cywilizacji Bliskiego i Dalekiego Wschodu;
5	Kultura starożytnego Egiptu	1	<ul style="list-style-type: none"> • politeistyczne wierzenia Egipcjan • osiągnięcia cywilizacji Egiptu • sztuka starożytnego Egiptu • badania cywilizacji Egipskiej • współczesne dziedzictwo cywilizacji Egiptu 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje uwarunkowania geograficzne rozwoju cywilizacji na Bliskim i Dalekim Wschodzie; • charakteryzuje organizację państw i strukturę społeczeństw w cywilizacjach starożytnego Bliskiego Wschodu; • rozpoznaje najważniejsze osiągnięcia kulturowe starożytnych cywilizacji Bliskiego i Dalekiego Wschodu; • charakteryzuje wierzenia ludów tworzących cywilizacje starożytnego Bliskiego i Dalekiego Wschodu, z uwzględnieniem judaizmu; • porównuje systemy prawne i etyczne cywilizacji starożytnego Bliskiego i Dalekiego Wschodu.
6	Inne cywilizacje Bliskiego Wschodu	1	<ul style="list-style-type: none"> • cywilizacje Bliskiego Wschodu: Izrael, Fenicja i Hetyci • monoteizm religii żydowskiej i jego znaczenie dla rozwoju religii • kolonizacja fenicka i znaczenie handlu w starożytności • ewolucja pisma – wykształcenie alfabetu • współczesne dziedzictwo starożytnego Izraela 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje organizację państw i strukturę społeczeństw w cywilizacjach starożytnego Bliskiego Wschodu; • rozpoznaje najważniejsze osiągnięcia kulturowe starożytnych cywilizacji Bliskiego i Dalekiego Wschodu; • charakteryzuje wierzenia ludów tworzących cywilizacje starożytnego Bliskiego i Dalekiego Wschodu, z uwzględnieniem judaizmu; • porównuje systemy prawne i etyczne cywilizacji starożytnego Bliskiego i Dalekiego Wschodu.
7	Cywilizacje Indii i Chin	1	<ul style="list-style-type: none"> • Cywilizacja Indusu i Żółtej Rzeki • Społeczeństwo i ekonomia Chin i Indii w starożytności 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje najważniejsze osiągnięcia kulturowe starożytnych cywilizacji Bliskiego i Dalekiego Wschodu; • charakteryzuje wierzenia ludów tworzących cywilizacje

			<ul style="list-style-type: none"> Narodziny religii i systemów etycznych: hinduizmu, buddyzmu, konfucjanizmu i taoizmu Nauka i kultura starożytnych cywilizacji Chin i Indii Edykt Aśoki jako przykład prawodawstwa i etyki Dalekiego Wschodu współczesne dziedzictwo starożytnych cywilizacji Indii i Chin 	<p>starożytnego Bliskiego i Dalekiego Wschodu, z uwzględnieniem judaizmu;</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje systemy prawne i etyczne cywilizacji starożytnego Bliskiego i Dalekiego Wschodu. charakteryzuje organizację państw i strukturę społeczeństw w cywilizacjach starożytnego Dalekiego Wschodu;
	Podsumowanie rozdziału 1 (+ sprawdzian)	2	<ul style="list-style-type: none"> Treści rozdziału 1 	
10	ROZDZIAŁ II: DZIEJE STAROŻYTNEJ GRECJI			
1	Początki cywilizacji greckiej	1	<ul style="list-style-type: none"> wpływ warunków geograficznych na powstanie cywilizacji antycznej Grecji; powstanie i upadek kultury minojskiej i mykeńskiej; osiągnięcia kultury minojskiej i mykeńskiej; kształtowanie się alfabetu greckiego i inne rodzaje pisma stosowane na ziemiach greckich w starożytności; 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje geograficzne warunki ukształtowania się cywilizacji greckiej; porównuje geograficzne uwarunkowania narodzin cywilizacji starożytnego Wschodu i Grecji; charakteryzuje kulturę kreteńską i mykeńską rozpoznaje osiągnięcia kulturowe starożytnych Greków.
2	Greckie <i>poleis</i>	1	<ul style="list-style-type: none"> charakterystyka <i>poleis</i> greckiej obszar starożytnego „świata greckiego” kulturowe, obyczajowe i polityczne elementy wspólnoty Greków w starożytności wielka kolonizacja i jej znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje różne formy ekspansji w świecie greckim (kolonizację grecką i fenicką, wojny grecko-perskie i ekspansję Aleksandra Macedońskiego);
3	Antyczna Sparta	1	<ul style="list-style-type: none"> powstanie i rozwój Sparty ustrój Sparty organizacja społeczeństwa Sparty wychowanie i życie Spartan 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje organizację społeczeństwa Aten i Sparty oraz formy ustrojowe greckich polis;
4	Ateńska demokracja	1	<ul style="list-style-type: none"> pierwotny ustrój Aten społeczeństwo ateńskie zarys wielkich reform prowadzących demokrację 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje organizację społeczeństwa Aten i Sparty oraz formy ustrojowe greckich polis; ocenia funkcjonowanie demokracji w Atenach czasów Peryklesa;

			<ul style="list-style-type: none"> • charakterystyka demokracji ateńskiej • osiągnięcia i dziedzictwo starożytnych Aten • 	
5	Wojny grecko-perskie	1	<ul style="list-style-type: none"> • ekspansja imperium perskiego na Bliskim Wschodzie • przebieg działań zbrojnych podczas wojen perskich • rozwiązania militarne Greków • odniesienia do zmagañ grecko-perskich w kulturze współczesnej 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje różne formy ekspansji w świecie greckim (kolonizację grecką i fenicką, wojny grecko-perskie i ekspansję Aleksandra Macedońskiego);
6	Potęga i upadek antycznej Grecji	1	<ul style="list-style-type: none"> • ekspansja Aten po zwycięstwie nad Persją • wojna peloponeska • wpływ grecki w antycznym świecie • skutki rywalizacji wewnątrz świata greckiego po zakończeniu wojen perskich 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia funkcjonowanie demokracji w Atenach czasów Peryklesa;
7	Świat duchowy starożytnych Greków	1	<ul style="list-style-type: none"> • religia grecka • narodziny filozofii greckiej • Homer i literatura grecka • teatr w Grecji • igrzyska olimpijskie w starożytnej Grecji i współcześnie • początki dziejopisarstwa • Znaczenie kultury greckiej dla świata starożytnego 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje religię starożytnych Greków; • rozpoznaje osiągnięcia kulturowe starożytnych Greków.
8	Sztuka i nauka antycznej Hellady	1	<ul style="list-style-type: none"> • kanony piękna i architektura grecka w późniejszych epokach • rzeźba i malarstwo wazowe • matematyka i fizyka • Archimedes i wynalazki techniczne Greków • osiągnięcia naukowe starożytnych Greków współcześnie 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje osiągnięcia kulturowe starożytnych Greków.
9	Podboje Aleksandra Wielkiego	1	<ul style="list-style-type: none"> • powstanie imperium macedońskiego • przebieg podbojów Aleksandra Macedońskiego • znaczenie podbojów macedońskich dla 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje różne formy ekspansji w świecie greckim (kolonizację grecką i fenicką, wojny grecko-perskie i ekspansję Aleksandra Macedońskiego); • opisuje państwo Aleksandra Macedońskiego

			<ul style="list-style-type: none"> kultury greckiej postać Aleksandra Macedońskiego i jego rola w dziejach ludzkości 	
10	Świat hellenistyczny	1	<ul style="list-style-type: none"> podział imperium Aleksandra Macedońskiego świat śródziemnomorski pod dominacją macedońską państwa hellenistyczne kultura hellenistyczna 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia specyfikę kultury hellenistycznej.
	Podsumowanie rozdziału 2 (+ sprawdzian)	2	<ul style="list-style-type: none"> Treści rozdziału 2 	
(10)	ROZDZIAŁ III: ANTYCZNY RZYM			
1	Starożytna Italia i początki Rzymu	1	<ul style="list-style-type: none"> ludy starożytnej Italii osiągnięcia cywilizacyjne Etrusków powstanie Rzymu – mit i rzeczywistość Rzym królewski 	<ul style="list-style-type: none"> omawia początki Rzymu, z uwzględnieniem kultury Etrusków;
2	Republika rzymska	1	<ul style="list-style-type: none"> społeczeństwo republiki rzymskiej i źródła napięć społecznych walka o prawa plebejuszy powstanie republiki i zasady jej funkcjonowania najważniejsze urzędy republiki rzymskiej 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje przemiany ustrojowe i społeczne (w tym problem niewolnictwa) w państwie rzymskim doby republiki oraz cesarstwa, z uwzględnieniem roli Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta; wyjaśnia pojęcia obywatel i obywatelstwo w polis ateńskiej i republikańskim Rzymie oraz wyjaśnia recepcję antycznego pojęcia obywatel w późniejszych epokach.
3	Podboje Rzymu	1	<ul style="list-style-type: none"> organizacja armii rzymskiej podboje Rzymu w Italii wojny punickie postacie wybitnych wodzów i ich wpływ na dzieje starożytne podbój świata śródziemnomorskiego powstanie Imperium Rzymskiego 	<ul style="list-style-type: none"> omawia charakter ekspansji rzymskiej i wyjaśnia ideę imperium rzymskiego; charakteryzuje organizację armii oraz etapy ekspansji rzymskiej;
4	Zmiany społeczne w republice rzymskiej	1	<ul style="list-style-type: none"> grupy społeczne w społeczeństwie rzymskim i zmiany ich składu na przestrzeni dziejów wpływ podbojów na sytuację społeczną 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje przemiany ustrojowe i społeczne (w tym problem niewolnictwa) w państwie rzymskim doby republiki oraz cesarstwa, z uwzględnieniem roli Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta;

			<p>Rzymu</p> <ul style="list-style-type: none"> niewolnictwo w starożytnym Rzymie: znaczenie w gospodarce i życiu społecznym, różnorodny status niewolników powstanie Spartakusa - przebieg i skutki 	
5	Upadek republiki rzymskiej	1	<ul style="list-style-type: none"> kryzys polityczny i społeczny republiki rzymskiej stronnictwa polityczne w Rzymie i ich walka o przywództwo rywalizacja wodzów o władzę w Rzymie – i triumwirat podboje i wojny domowe w I w. p.n.e. II triumwirat – upadek republiki rzymskiej 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje przemiany ustrojowe i społeczne (w tym problem niewolnictwa) w państwie rzymskim doby republiki oraz cesarstwa, z uwzględnieniem roli Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta;
6	Początki cesarstwa rzymskiego		<ul style="list-style-type: none"> Oktawian August i okoliczności powstania cesarstwa reformy państwa rzymskiego ustrój pryncypatu pax romana i nowe zasady funkcjonowania imperium rzędy dynastii julijsko-klaudyjskiej 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje przemiany ustrojowe i społeczne (w tym problem niewolnictwa) w państwie rzymskim doby republiki oraz cesarstwa, z uwzględnieniem roli Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta;
7	Od pryncypatu do dominatu	1	<ul style="list-style-type: none"> wojny i rozszerzanie imperium w I w n.e. rola limesu, jako granicy imperium kontakty Rzymian z kulturami spoza granic imperium (w tym szlak bursztynowy) problemy zarządzania rozległym imperium zmiany ustroju i sposobu sprawowania władzy w antycznym Rzymie – wprowadzenie dominatu i terarchii 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje przemiany ustrojowe i społeczne (w tym problem niewolnictwa) w państwie rzymskim doby republiki oraz cesarstwa, z uwzględnieniem roli Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta; wyjaśnia pojęcia obywatel i obywatelstwo w polis ateńskiej i republikańskim Rzymie oraz wyjaśnia recepcję antycznego pojęcia obywatel w późniejszych epokach. omawia charakter ekspansji rzymskiej i wyjaśnia ideę imperium rzymskiego; rozpoznaje dziedzictwo antyku grecko-rzymskiego we współczesnym świecie;
8	Kultura antycznego Rzymu	1	<ul style="list-style-type: none"> powstanie prawa rzymskiego i jego znaczenie w dziejach Europy architektura i budownictwo rzymskie 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje osiągnięcia kulturowe starożytnych Rzymian. rozpoznaje dziedzictwo antyku grecko-rzymskiego we

			<ul style="list-style-type: none"> • rozwój sieci szlaków komunikacyjnych imperium • kultura i sztuka antycznego Rzymu • literatura i poezja rzymska • rola łaciny w średniowieczu i czasach nowożytnych – nauka, kształtowanie się języków europejskich • osiągnięcia techniczne i architektoniczne rzymskie w kulturze europejskiej 	współczesnym świecie;
9	Religia rzymska i chrześcijaństwo	1	<ul style="list-style-type: none"> • religia rzymska, przyswajanie wpływów obcych wierzeń podczas podbojów oraz jej rola dla państwa • początki chrześcijaństwa i jego związki z judaizmem • powstanie kościoła i charakterystyka wspólnot wczesnochrześcijańskich • prześladowania chrześcijan – ich skala i przyczyny • wzrost popularności, legalizacja i uznanie chrześcijaństwa za religię państwową • pierwsze herezje i rozłamy w chrześcijaństwie 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje wierzenia religijne starożytnych Rzymian; • wyjaśnia genezę chrześcijaństwa i zmiany sytuacji chrześcijan w państwie rzymskim; • rozpoznaje dziedzictwo antyku grecko-rzymskiego we współczesnym świecie;
10	Upadek cesarstwa rzymskiego	1	<ul style="list-style-type: none"> • przyczyny kryzysu wewnętrznego imperium • relacje imperium z plemionami barbarzyńskimi • zmiany społeczne w Rzymie • podział cesarstwa na zachodnio i wschodniorzymskie • walki wewnętrzne o władzę nad imperium • wędrówki ludów i najazd Hunów • upadek Rzymu w opiniach historyków 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje dziedzictwo antyku grecko-rzymskiego we współczesnym świecie;
	Podsumowanie rozdziału 3 (+ sprawdzian)	2	<ul style="list-style-type: none"> • Treści rozdziału 3 	
(9)	ROZDZIAŁ IV: POCZĄTKI ŚREDNIOWIECZA			

1	Cesarstwo bizantyjskie	1	<ul style="list-style-type: none"> • położenie geograficzne Bizancjum • osiągnięcia Bizantyjczyków: kodyfikacja praw, architektura • działalność i osiągnięcia Justyniana • ustroj polityczny i gospodarka cesarstwa bizantyjskiego • zmiana znaczenia politycznego na przestrzeni dziejów • znaczenie Bizancjum dla zachowania osiągnięć cywilizacji antycznej 	<ul style="list-style-type: none"> • lokalizuje w czasie i przestrzeni cesarstwo bizantyjskie i charakteryzuje jego osiągnięcia w zakresie kultury; • opisuje charakterystyczne cechy bizantyjskiego systemu politycznego;
2	Świt narodów europejskich	1	<ul style="list-style-type: none"> • plemiona germańskie we wczesnośredniowiecznej Europie • organizacja monarchii barbarzyńskich • chrystianizacja plemion barbarzyńskich – znaczenie arianizmu • znaczenie chrześcijaństwa w budowie Europy, rola duchowieństwa i nowych zakonów 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje proces tworzenia się państw w Europie, z uwzględnieniem ich chrystianizacji.
3	Narodziny i podboje islamu	1	<ul style="list-style-type: none"> • Arabia przed Mahometem • okoliczności powstania islamu • zasady islamu i jego cechy charakterystyczne • podboje islamu i powstanie kalifatu • polityka Arabów wobec ludności podbitej • powstanie podziałów w islamie • osiągnięcia kulturalne i naukowe Arabów • znaczenie cywilizacji islamu dla rozwoju cywilizacji europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia genezę islamu i charakteryzuje główne zasady tej religii; • przedstawia główne kierunki ekspansji arabskiej; • opisuje charakterystyczne cechy kultury arabskiej i rozpoznaje jej najważniejsze osiągnięcia. • charakteryzuje etapy ekspansji Arabów i ocenia ich politykę wobec ludności podbitej; • wyjaśnia wpływ cywilizacji islamskiej na cywilizację łańską i bizantyjską.
4	Państwo Franków	1	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost znaczenia Franków i powstanie Królestwa • organizacja monarchii Franków w okresie rządów Merowingów • okoliczności odsunięcia od władzy Merowingów przez Karolingów • rządy pierwszych karolingów 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje zasięg terytorialny, organizację władzy, gospodarkę i kulturę państwa Franków, ze szczególnym uwzględnieniem polityki Karola Wielkiego;

			<ul style="list-style-type: none"> • utworzenie państwa kościelnego 	
5	Imperium Karola Wielkiego	1	<ul style="list-style-type: none"> • podboje Karola Wielkiego i odnowienie cesarstwa w Europie • znaczenie renesansu karolińskiego i osiągnięcia kulturalne Franków • dziedzictwo imperium rzymskiego w kulturze Franków • rozwój prawa i administracji państwowej za rządów Karola Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje zasięg terytorialny, organizację władzy, gospodarkę i kulturę państwa Franków, ze szczególnym uwzględnieniem polityki Karola Wielkiego; • charakteryzuje ideę cesarstwa karolińskiego i porównuje ją z ideą cesarstwa Ottonów; • ocenia znaczenie renesansu karolińskiego dla rozwoju kultury europejskiej.
6	Rozpad imperium Karolingów	1	<ul style="list-style-type: none"> • kryzys imperium Karolingów • znaczenie traktatu z Verdun dla przyszłego podziału Europy Zachodniej • kształtowanie się Francji i Niemiec • Rzesza Niemiecka pod rządami Ottonów • próby stworzenia europejskiej monarchii uniwersalistycznej przez Ottona III 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje ideę cesarstwa karolińskiego i porównuje ją z ideą cesarstwa Ottonów;
7	Pierwsze państwa Słowian	1	<ul style="list-style-type: none"> • teorie naukowe dotyczące pochodzenia Słowian • podział Słowian, organizacja społeczności słowiańskiej • państwo Samona i państwo wielkomorawskie • misja Cyryla i Metodego i jej znaczenie • początki państwowości czeskiej i ruskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje wierzenia i organizację społeczną Słowian; • opisuje proces powstawania pierwszych państw w Europie Środkowo-Wschodniej z uwzględnieniem wpływu cywilizacji łacińskiej i bizantyjskiej;
8	Kształtowanie się feudalizmu	1	<ul style="list-style-type: none"> • Zmiany gospodarcze i społeczne we wczesnym średniowieczu • zasady funkcjonowania i najważniejsze cechy systemu feudalnego • drabina feudalna i role poszczególnych grup społecznych • rycerstwo, jego znaczenie, symbolika i obyczaje 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje funkcjonowanie władzy, struktur społecznych i gospodarki w systemie feudalnym;
9	Najazdy normañskie i węgierskie	1	<ul style="list-style-type: none"> • Skandynawia we wczesnym średniowieczu • przyczyny najazdów normañskich 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje kierunki ekspansji Normanów i ocenia jej skutki;

			<ul style="list-style-type: none"> • działalność wikingów • najazdy węgierskie na Europę • podboje Normanów • ukształtowanie się państwa węgierskiego • Rejony Europy objęte najezdami normańskimi 	
	Podsumowanie rozdziału 4 (+ sprawdzian)	2	<ul style="list-style-type: none"> • Treści rozdziału 4 	
(6)	ROZDZIAŁ V: PAŃSTWO PIERWSZYCH PIASTÓW			
1	Pradzieje ziem polskich	1	<ul style="list-style-type: none"> • kultury archeologiczne na ziemiach polskich • historia osady w Biskupinie • pojawienie się Słowian na ziemiach polskich i ich organizacja społeczna • plemiona słowiańskie na ziemiach polskich • pierwsze państwa Słowian na ziemiach polskich 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia geografę plemienną Polski przedpiastowskiej;
2	Początki państwa polskiego	1	<ul style="list-style-type: none"> • początki ekspansji terytorialnej Polan • historyczni przodkowie Mieszka I • przyczyny, okoliczności i znaczenie chrystianizacji Polski w obrządku łacińskim • zmagania zbrojne Mieszka I z sąsiadami 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia uwarunkowania narodzin państwa polskiego i jego chrystianizacji, z uwzględnieniem roli Mieszka I i Bolesława Chrobrego; • opisuje zmiany terytorialne państwa polskiego w X–XII w.; • dokonuje bilansu panowania władców piastowskich (do 1138 r.); • określa znaczenie włączenia ziem polskich do cywilizacyjnego kręgu świata zachodniego (łacińskiego).
3	Panowanie Bolesława Chrobrego	1	<ul style="list-style-type: none"> • misja św. Wojciecha w Prusach i zjazd gnieźnieński • podboje Bolesława Chrobrego • początki organizacji kościelnej na ziemiach polskich • polityka zagraniczna Bolesława Chrobrego • koronacja Bolesława Chrobrego i jej znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia uwarunkowania narodzin państwa polskiego i jego chrystianizacji, z uwzględnieniem roli Mieszka I i Bolesława Chrobrego; • opisuje zmiany terytorialne państwa polskiego w X–XII w.; • zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy w X–XII w. • dokonuje bilansu panowania władców piastowskich (do 1138 r.);

4	Kryzys i odbudowa państwa Piastów	1	<ul style="list-style-type: none"> • zewnętrzne i wewnętrzne skutki polityki podbojów i szybkiej chrystianizacji państwa polskiego • czynniki decentralizacyjne w państwie piastowskim • utrata znaczenia monarchii piastowskiej • odbudowa państwowości za Kazimierza Odnowiciela • panowanie Bolesława Śmiałego i jego polityka zagraniczna • państwo polskie wobec konfliktu cesarstwa z papieżem • konflikt króla z biskupem – wypędzenie władcy 	<ul style="list-style-type: none"> • dokonuje bilansu panowania władców piastowskich (do 1138 r.); • rozpoznaje tendencje centralistyczne i decentralistyczne w życiu politycznym państwa polskiego w X–XII w.; • zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy w X–XII w. • charakteryzuje spór Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem.
5	Polska na przełomie XI i XII wieku	1	<ul style="list-style-type: none"> • rządy Władysława Hermana i jego konflikty z synami • Polska w polityce międzynarodowej w XI w. • walki pomiędzy Piastami o sukcesję na przykładzie konfliktu między Krzywoustym a Zbigniewem • rządy Bolesława Krzywoustego – wojna z Niemcami oraz podbój Pomorza 	<ul style="list-style-type: none"> • zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy w X–XII w.
6	Monarchia pierwszych Piastów	1	<ul style="list-style-type: none"> • organizacja monarchii piastowskiej • drużyna książęca i jej znaczenie piastowskiego • społeczeństwo państwa polskiego w czasach pierwszych Piastów • rola władcy i problemy związane z dziedziczeniem 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje organizację państwa wczesnopiastowskiego;
	Podsumowanie rozdziału 5 (+ sprawdzian)	2	<ul style="list-style-type: none"> • Treści rozdziału 5 	
(8)	ROZDZIAŁ VI: PEŁNIA ŚREDNIOWIECZA W EUROPIE			
1	Konflikt cesarstwa z papieżem	1	<ul style="list-style-type: none"> • kryzys papieżem w X w. i ruchy odnowy Kościoła • wielka schizma wschodnia, jej przyczyny i 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny rozłamu w Kościele w XI w.; • charakteryzuje i ocenia rolę zakonów w średniowiecznej Europie;

			<ul style="list-style-type: none"> • skutki • spór papieżstwa z cesarstwem - przyczyny, przebieg i skutki • papieżstwo u zenitu potęgi politycznej • stronnictwa propapieskie i procesarskie w średniowiecznej Europie 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia ideowe i polityczne przyczyny, a także charakter rywalizacji papieżstwa z cesarstwem o zwierzchnictwo nad średniowieczną Europą;
2	Wyprawy krzyżowe	1	<ul style="list-style-type: none"> • przyczyny ekonomiczne, polityczne, społeczne i religijne wypraw krzyżowych, • przebieg walk i najwybitniejsi wodzowie, • zakony rycerskie – okoliczności powstania i charakterystyka trzech najważniejszych zakonów • skutki negatywne i pozytywne wypraw krzyżowych 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje polityczne, społeczno-gospodarcze i religijne uwarunkowania wypraw krzyżowych do Ziemi Świętej i rekonkwisty oraz przedstawia ich skutki.
3	Imperium mongolskie	1	<ul style="list-style-type: none"> • powstanie państwa Mongołów • przyczyny sukcesów armii mongolskiej • podboje mongolskie w Azji • najazdy Mongołów na Europę i ich skutki • imperium mongolskie – zasięg, jego dzieje i znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje kierunki, charakter oraz konsekwencje najazdów mongolskich dla Europy.
4	Narodziny monarchii stanowej	1	<ul style="list-style-type: none"> • przemiany społeczne w średniowieczu • ukształtowanie się stanów • powstanie pierwszych reprezentacji stanowych • początek monarchii stanowych w Europie (Anglia, Francja) 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje i wyjaśnia proces powstawania monarchii stanowych w Europie.
5	Gospodarka średniowiecznej Europy	1	<ul style="list-style-type: none"> • przemiany w średniowiecznym rolnictwie • odrodzenie i rozwój ośrodków miejskich • rola i charakterystyka handlu w średniowiecznej Europie • handel śródziemnomorski i rola miast włoskich • handel hanzeatycki • powrót gospodarki pieniężnej i początki bankowości 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje charakterystyczne przejawy ożywienia społeczno-gospodarczego w Europie XI–XIII w.; • opisuje formy produkcji i handlu w średniowieczu; • charakteryzuje genezę, rozwój i rolę średniowiecznych miast, z uwzględnieniem miejskich republik kupieckich.

			<ul style="list-style-type: none"> rola jarmarków 	
6	Miasto i wieś w średniowieczu	1	<ul style="list-style-type: none"> znaczenie i sytuacja chłopstwa w średniowieczu rozwój miast w średniowieczu rola i charakterystyka rzemiosła w średniowiecznej Europie struktura społeczna średniowiecznego miasta życie codzienne na wsi i w mieście w średniowieczu 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje realia życia codziennego w średniowiecznym mieście i wsi. opisuje formy produkcji i handlu w średniowieczu; charakteryzuje genezę, rozwój i rolę średniowiecznych miast, z uwzględnieniem miejskich republik kupieckich.
7	Kościół w średniowieczu	1	<ul style="list-style-type: none"> duchowość klasztorna we wczesnym średniowieczu monastycyzm cysterski i jego znaczenie polityczne i społeczne znaczenie Kościoła i duchowieństwa w średniowiecznej Europie przemiany życia religijnego ruchy heretyckie – waldensi i albigensi (katarzy) zakony żebracze znaczenie religii w średniowieczu papiestwo od kryzysu do potęgi 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje i ocenia rolę zakonów w średniowiecznej Europie; wyjaśnia uniwersalny charakter kultury średniowiecza, wskazując na wyjątkową rolę chrześcijaństwa; charakteryzuje przemiany życia religijnego w okresie średniowiecza;
8	Kultura średniowiecznej Europy	1	<ul style="list-style-type: none"> kultura stanowa w średniowieczu jako wynik funkcjonowania społeczeństwa stanowego architektura romańska i gotycka literatura i teatr w średniowieczu filozofia średniowiecznej Europy malarstwo, rzeźba i inne sztuki plastyczne w średniowieczu uniwersytety i edukacja w średniowiecznej Europie 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia uniwersalny charakter kultury średniowiecza, wskazując na wyjątkową rolę chrześcijaństwa; rozpoznaje dokonania okresu średniowiecza w dziedzinie kultury, z uwzględnieniem dorobku polskiego średniowiecza; charakteryzuje sztukę romańską i gotycką. opisuje rolę uniwersytetów i ich organizację oraz wyjaśnia przyczyny trwałości idei uniwersyteckiej;
	Podsumowanie rozdziału 6 (+ sprawdzian)	2	<ul style="list-style-type: none"> Treści rozdziału 6 	
(6)	ROZDZIAŁ VII: ROZBICIE DZIELNICOWE I ODNBUDOWA			

	KRÓLESTWA POLSKIEGO			
1	Rozbicie dzielnicowe	1	<ul style="list-style-type: none"> • podział państwa piastowskiego w wyniku testamentu Krzywoustego • system senioratu – funkcjonowanie i upadek • walki wewnętrzne pomiędzy książętami piastowskimi • najazdy mongolskie 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje tendencje centralistyczne i decentralistyczne w życiu politycznym państwa polskiego w X–XII w.; • zestawia najważniejsze wydarzenia z okresu rozbicia dzielnicowego i dziejów Europy. • wyjaśnia przyczyny polityczne i społeczno-gospodarcze oraz następstwa rozbicia dzielnicowego; • charakteryzuje przebieg walk o tron senioralny w kontekście postanowień tzw. testamentu Bolesława Krzywoustego;
2	Rozwój gospodarczy ziem polskich	1	<ul style="list-style-type: none"> • ożywienie gospodarcze na ziemiach polskich • osadnictwo na prawie niemieckim i na prawie polskim na ziemiach księstw piastowskich • zmiany społeczne, ekonomiczne i polityczne w okresie rozbicia dzielnicowego • wzrost znaczenia rycerstwa – feudalizm na ziemiach polskich • początki monarchii stanowej 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny polityczne i społeczno-gospodarcze oraz następstwa rozbicia dzielnicowego; • pisuje przemiany społeczno-gospodarcze na ziemiach polskich oraz ocenia społeczno-kulturowe skutki kolonizacji na prawie niemieckim; • porównuje zasady kolonizacji na prawie polskim i na prawie niemieckim; • charakteryzuje proces formowania się społeczeństwa stanowego w Polsce.
3	Sąsiedzi Polski w XII-XIII wieku	1	<ul style="list-style-type: none"> • powstanie Marchii Brandenburskiej • plemiona Bałtów i ich najazdy na ziemie polskie • sprowadzenie Krzyżaków nad Bałtyk • państwo zakonu krzyżackiego w Prusach • Ruś w XII – XIII wieku • Czechy w XIII wieku 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia nowe zagrożenia zewnętrzne (Marchia Brandenburska, Zakon Krzyżacki, Mongołowie); • zestawia najważniejsze wydarzenia z okresu rozbicia dzielnicowego i dziejów Europy.
4	Próby zjednoczenia ziem polskich	1	<ul style="list-style-type: none"> • apogeum rozbicia dzielnicowego • próby zjednoczenia ziem polskich w XII i XIII w. • rola Kościoła w próbach jednoczenia Polski • próby zjednoczenia Polski na przełomie XIII i XIV w. – Przemysł II • Polska pod rządami Przemysławów 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje tendencje centralistyczne i decentralistyczne w życiu politycznym państwa polskiego w X–XII w.; • charakteryzuje proces przewyższenia rozbicia politycznego ziem polskich, ze wskazaniem na rolę władców i Kościoła; • zestawia najważniejsze wydarzenia z okresu rozbicia

				dzielnicowego i dziejów Europy.
5	Odrodzenie Królestwa Polskiego	1	<ul style="list-style-type: none"> • przebieg walk o zjednoczenie Polski toczonych przez Władysława Łokietka • polityka zagraniczna Łokietka – sojusz z Węgrami i konflikty z Krzyżakami, Brandenburgią i Luksemburgami • straty terytorialne na rzecz sąsiadów • znaczenie koronacji Władysława Łokietka 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje proces przewyciężenia rozbicia politycznego ziem polskich, ze wskazaniem na rolę władców i Kościoła; • zestawia najważniejsze wydarzenia z okresu rozbicia dzielnicowego i dziejów Europy. • opisuje proces zjednoczeniowy i rozwój terytorialny państwa polskiego w XIV–XV w.; • dokonuje bilansu panowania władców panujących w Polsce w XIV i XV w.;
6	Monarchia Kazimierza Wielkiego	1	<ul style="list-style-type: none"> • reformy prawne i administracyjne Kazimierza Wielkiego • osiągnięcia gospodarcze i budowa pozycji politycznej Polski • rozwój cywilizacyjny ziem polskich • nabytki terytorialne Polski za Kazimierza Wielkiego • polityka zagraniczna Kazimierza Wielkiego • problemy z dziedzictwem tronu 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje proces zjednoczeniowy i rozwój terytorialny państwa polskiego w XIV–XV w.; • charakteryzuje i ocenia stosunki polsko-krzyżackie na płaszczyźnie politycznej, gospodarczej i kulturowej; • zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy w XIV–XV w. • rozpoznaje przejawy wielokulturowości na ziemiach polskich w XIV–XV w., z uwzględnieniem stosunku Kazimierza Wielkiego do diaspory żydowskiej; • dokonuje bilansu panowania władców panujących w Polsce w XIV i XV w.;
	Podsumowanie rozdziału 6 (+ sprawdzian)	2	<ul style="list-style-type: none"> • Treści rozdziału 7 	
(8)	ROZDZIAŁ VII: POLSKA I EUROPA U SCHYŁKU ŚREDNIOWIECZA			
1	Unie z Węgrami i Litwą	1	<ul style="list-style-type: none"> • unia polsko-węgierska i rządy Andegawenów w Polsce • wzrost znaczenia szlachty na przełomie XIV i XV w. • Litwa przed unią z Polską • początki unii polsko-litewskiej, kształtowanie się zasad współistnienia • rządy Władysława Jagiełły i jego polityka dynastyczna • wielokulturowość na ziemiach państwa Jagiellonów, w tym na ziemiach polskich 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje proces zjednoczeniowy i rozwój terytorialny państwa polskiego w XIV–XV w.; • wyjaśnia międzynarodowe i wewnętrzne uwarunkowania związków Polski z Węgrami i Litwą w XIV–XV w.; • zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy w XIV–XV w. • ocenia znaczenie unii polsko-litewskiej z perspektywy obu narodów; • rozpoznaje przejawy wielokulturowości na ziemiach polskich w XIV–XV w., z uwzględnieniem stosunku

				<ul style="list-style-type: none"> Kazimierza Wielkiego do diaspory żydowskiej; ocenia politykę dynastyczną Jagiellonów w XV w.
2	Wojny z zakonem krzyżackim	1	<ul style="list-style-type: none"> przyczyny konfliktu polsko-krzyżackiego przebieg bitwy grunwaldzkiej i jej znaczenie postanowienia pierwszego pokoju toruńskiego konflikt polsko-krzyżacki na soborze w Konstancji wojny polsko-krzyżackie w latach 20. i 30. XV w. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje proces zjednoczeniowy i rozwój terytorialny państwa polskiego w XIV–XV w.; charakteryzuje i ocenia stosunki polsko-krzyżackie na płaszczyźnie politycznej, gospodarczej i kulturowej; zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy w XIV–XV w. dokonuje bilansu panowania władców panujących w Polsce w XIV i XV w.;
3	Europa Zachodnia w XIV - XV wieku	1	<ul style="list-style-type: none"> Zjednoczenie Francji i wybuch wojny stuletniej Przebieg konfliktu angielsko-francuskiego w XIV-XV wieku Monarchia burgundzka Cesarstwo w XIII-XIV wieku wojny szwajcarskie i spadek znaczenia rycerstwa przebieg rekonkwisty w Hiszpanii 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje polityczne, społeczno-gospodarcze i religijne uwarunkowania wypraw krzyżowych do Ziemi Świętej i rekonkwisty oraz przedstawia ich skutki. charakteryzuje przemiany społeczne i gospodarcze w Europie w późnym średniowieczu; opisuje zmiany na mapie politycznej Europy w XIV–XV w.;
4	Kryzys schyłku średniowiecza	1	<ul style="list-style-type: none"> kryzys gospodarczy i epidemia dżumy powstania chłopskie w Anglii i Francji niewola awiniońska papieża spory o istotę Kościoła i ruchy reformatorskie 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje przemiany społeczne i gospodarcze w Europie w późnym średniowieczu; opisuje zmiany na mapie politycznej Europy w XIV–XV w.; wyjaśnia przyczyny kryzysu idei władzy uniwersalnej w Europie późnego średniowiecza; charakteryzuje kryzysy polityczne, społeczne i religijne późnego średniowiecza;
5	Europa Środkowa i Wschodnia w XV wieku	1	<ul style="list-style-type: none"> Czechy pod panowaniem Luksemburgów powstanie husytyzmu i wojny husyckie podboje imperium osmańskiego na Bałkanach Węgry w XV wieku Ruś w walce o wyzwolenie spod zwierzchnictwa Mongołów 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje genezę, rozwój i rolę średniowiecznych miast, z uwzględnieniem miejskich republik kupieckich. opisuje zmiany na mapie politycznej Europy w XIV–XV w.; charakteryzuje następstwa upadku cesarstwa bizantyjskiego i ekspansji tureckiej dla Europy.

6	Panowanie Kazimierza Jagiellończyka	1	<ul style="list-style-type: none"> • panowanie i śmierć Władysława Warneńczyka • bezkrólewie i objęcie rządów przez Kazimierza Jagiellończyka • przyczyny wojny trzynastoletniej • przebieg walk podczas wojny trzynastoletniej • zmiany w sztuce wojennej w XV wieku • skutki wojny trzynastoletniej • polityka dynastyczna Kazimierza Jagiellończyka 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje proces zjednoczeniowy i rozwój terytorialny państwa polskiego w XIV–XV w.; • wyjaśnia międzynarodowe i wewnętrzne uwarunkowania związków Polski z Węgrami i Litwą w XIV–XV w.; • charakteryzuje i ocenia stosunki polsko-krzyżackie na płaszczyźnie politycznej, gospodarczej i kulturowej; • dokonuje bilansu panowania władców panujących w Polsce w XIV i XV w.; • ocenia politykę dynastyczną Jagiellonów w XV w.
7	Monarchia polska w XIV – XV wieku	1	<ul style="list-style-type: none"> • zmiany w administracji polskiej • rozwój monarchii stanowej • przywileje szlacheckie • charakterystyczne cechy polskiej monarchii stanowej 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje rozwój monarchii stanowej w Polsce, uwzględniając strukturę społeczeństwa polskiego w późnym średniowieczu i rozwój przywilejów szlacheckich; • wyjaśnia wpływ rozwoju przywilejów szlacheckich na sytuację gospodarczą państwa;
8	Kultura Polski średniowiecznej	1	<ul style="list-style-type: none"> • architektura średniowieczna w Polsce • malarstwo i rzeźba średniowieczna w Polsce • najważniejsze zabytki sztuki średniowiecznej na ziemiach polskich • początki polskiego dziejopisarstwa • edukacja i nauka na ziemiach polskich w średniowieczu • rola Akademii Krakowskiej • początki polskiej literatury 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje dokonania okresu średniowiecza w dziedzinie kultury, z uwzględnieniem dorobku polskiego średniowiecza; • określa znaczenie chrześcijaństwa w obrządku łacińskim dla rozwoju kultury polskiej; • określa znaczenie włączenia ziem polskich do cywilizacyjnego kręgu świata zachodniego (łacińskiego).
	Podsumowanie rozdziału 8 (+ sprawdzian)	2	<ul style="list-style-type: none"> • Treści rozdziału 8 	
	Łączna liczba tematów	64		
	Podsumowania i sprawdziany	16		
	Łączna liczba godzin	80		